

ANDIJON VILOYATI
PEDAGOGIK MAHORAT
MARKAZI

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY

KONFERENSIYA

MATERIALLARI TO'PLAMI

**“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini
shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar
fanlarning ahamiyati”**

KONFERENSIYA SHO‘BA YO‘NALISHLARI

XXI asr ko‘nikmalarini
shakllantirishda
ijtimoiy-gumanitar
fanlarning
imkoniyatlari

Umumta‘lim fanlarni
o‘qitishda raqamli
texnologiyalar va
sun‘iy intellektdan
foydalanishning
afzalliklari

Ijtimoiy-gumanitar
fanlarni o‘qitishda
pedagogik-psixologik
yondashuvlar

Bolalarda kreativlik
va tanqidiy fikrlash
ko‘nikmalarini
shakllantirishda
didaktik o‘yinlardan
foydalanish

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
ANDIJON VILOYATI PEDAGOGIK MAHORAT MARKAZI**

**“O‘QUVCHILARDA XXI ASR KO‘NIKMALARINI
SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOIIY-GUMANITAR AHAMIYATI”
MAVZUSIDA RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI”
MATERIALLARI
2026-yil 20-may**

**Материалы Республиканской научно-практической конференции по
теме «Важность социальных и гуманитарных наук в формировании у
студентов навыков XXI века»**

20 мая 2026 г.

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE ON THE TOPIC “IMPORTANCE OF SOCIAL AND
HUMANITARIAN SCIENCES IN FORMING 21ST CENTURY SKILLS IN
STUDENTS”**

May 20, 2026

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi. Andijon, 2026-yil 20-may.

Ushbu konferensiya to‘plamida Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi tomonidan tashkil etilgan – “O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasiga kelib tushgan tezis va maqolalar o‘rin olgan. Ushbu Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi tashabbusi bilan tashkil etilgan bo‘lib, “O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusiga bag‘ishlanadi. Mazkur konferensiya doirasida ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitishda ilg‘or xorijiy va milliy tajribalarni tahlil qilish, sun‘iy intellekt va innovatsion yondashuvlarini muhokama etishga e‘tibor qaratiladi. Shuningdek, konferensiyada ijtimoiy-gumanitar fanlarni ahamiyati kuchaytirish, ta‘lim bosqichlari o‘rtasidagi uzviylikni ta‘minlash hamda masofaviy ta‘lim tizimini oid xorijiy tajribalar bo‘yicha to‘plangan materiallar o‘rin olgan.

Ilmiy-amaliy konferensiya materiallaridan oliy ta‘lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, umumta‘lim maktab o‘qituvchilari hamda barcha tadqiqotchilar foydalanishlari mumkin.

Mas’ul muharrir: markaz direktori Turg‘unov T.T.

Tahrir hay’ati: fanlarni rivojlantirish bo‘limi boshlig‘i,
professor Abdullayeva M.A.

Pedagogika va psixologiya, ta‘lim texnologiyalari kafedrası mudiri, pedagogika fanlari bo‘yicha PhD, dotsent Azizova Q.M.; Aniq va tabiiy fanlar metodikasi kafedrası mudiri, pedagogika fanlari bo‘yicha PhD dotsent, Kuychiyeva M.A.; Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar metodikasi kafedrası mudiri Abduraimov Sh.N. katta o‘qituvchilar: Qosimov D.A., Davronova R.K., o‘qituvchi Axmadjonova D.A.

Taqrizchilar: Kuychiyeva M.A.– AVPMM Aniq va tabiiy fanlar metodikasi kafedrası mudiri, pedagogika fanlari bo‘yicha PhD, dotsent.

Tillaboyeva M.B. – Farg‘ona davlat universiteti, yu.f.f.f.d.(PhD)

Andijon viloyati Pedagogik mahorat markazi Ilmiy-metodik kengashining 2026-yil 18-maydagi o‘tkazilgan 8-sonli yig‘ilish bayonnomasi bilan nashrga tavsiya etilgan.

To‘plamdan o‘rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati va ilmiy dalillarning haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas’uldir.

AVPMM, 2026

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

SO‘Z BOSHI

Bugungi kunda mamlakatimizda Hurmatli Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida barcha sohalar qatori ta’lim tizimini tubdan isloh qilish, yangi poydevorini yaratish davlat siyosatining eng ustuvor yo‘nalishiga aylandi. Davlatimiz rahbarining **“Yangi O‘zbekistonni maktab ostonasidan, ta’lim va tarbiya tizimidan boshlab barpo etamiz”** degan konseptual g‘oyalari biz, pedagogik mahorat markazlari va pedagog-olimlar zimmasiga ulkan mas’uliyat yuklaydi.

Biz shunday shiddatli va texnologik asrda yashayapmizki, endilikda ta’lim oluvchilarga o‘quvchilarimizga faqatgina qat’iy qoliplardan iborat fundamental ananaviy bilimlarni berish, ularni faktlar majmuasi bilan qurollantirish o‘z dolzarbligini yo‘qotib bormoqda. Zamonaviy dunyo va global mehnat bozori yosh avloddan mutlaqo yangi kompetensiyalarni — ya’ni XXI asr ko‘nikmalarini (tanqidiy fikrlash, kreativlik, jamoada ishlash va samarali kommunikatsiya) talab qilmoqda.

Shu sababli, biz pedagog kadrlar malakasini oshirish va ularning kasbiy mahoratini oshirish markazi sifatida maktablarda dars berish uslubiyatini tubdan yangilashimiz shart.

Bugungi respublika konferensiyamiz o‘z mohiyatiga ko‘ra ta’lim tizimining eng nozik va eng strategik bo‘g‘inlarini muhokama qilishni maqsad qilgan. Kun tartibiga kiritilgan to‘rtta asosiy yo‘nalish bo‘yicha strategik qarashlarimizni bayon etishga ijozat bergaysiz.

Birinchidan, XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning o‘rni va imkoniyatlari. Ko‘pincha texnologiyalar asrida aniq va tabiiy fanlarga urg‘u berilib, gumanitar sohalar soyada qolgandek tuyuladi. Biroq bu mutlaqo xato yondashuvdir. Tarix, huquq, tarbiya, siyosashunoshlik, sotsiologiya va falsafa kabi fanlar o‘quvchining shaxs sifatidagi ma’naviy qiyofasini, uning milliy o‘zligini, daxldorlik tuyg‘usini va eng muhimi — insoniy qadriyatlarini shakllantiruvchi yagona poydevordir. Gumanitar fanlarsiz biz robotlashgan jamiyat yaratib qo‘yishimiz mumkin, bizga esa yuksak tafakkurga ega shaxslar kerak.

Ikkinchidan, umumta’lim fanlarini o‘qitishda raqamli texnologiyalar va sun’iy intellektdan foydalanish. Biz raqamlashtirish jarayonlaridan qochib qutula olmaymiz va buni istamaymiz ham. Sun’iy intellekt (AI) va raqamli resurslar ta’lim sifatini oshirish, darslarni intensivlashtirish uchun eng samarali vositadir. Biroq gumanitar fanlar darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish shunchaki slaydlarni ko‘rsatish emas, balki o‘quvchini mustaqil

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

tahlil qilishga, axborotlarni filtrlashga o‘rgatish demakdir. Bugun ushbu yo‘nalishda ilg‘or tajribalarni o‘rtoqlashamiz.

Uchinchi dan, ijtimoiy-gumanitar fanlarni o‘qitishda pedagogik-psixologik yangi yondashuvlar. O‘quvchining yosh xususiyatlari, uning psixologik holati va individual rivojlanish trayektoriyasini hisobga olmay turib samarali dars tashkil etib bo‘lmaydi. Zamonaviy dars — bu o‘qituvchining monologi emas, balki o‘quvchi bilan o‘zaro teng huquqli dialog poydevoriga qurilgan insonparvarlashgan ta’lim bo‘lishi shart.

To‘rtinchi dan, bolalarda kreativlik va tanqidiy fikrlashni shakllantirishda didaktik o‘yinlarning o‘rni. Boshlang‘ich va o‘rta maktab yoshidagi bolalarning dunyoni anglash tabiati o‘yinlar orqali kechadi. To‘g‘ri loyihalashtirilgan didaktik o‘yinlar o‘quvchida muammoli vaziyatlardan chiqish, nostandart qarorlar qabul qilish ko‘nikmasini eng tabiiy usulda yuzaga chiqaradi. Biz quruq yodlatish metodikasidan kechib, tafakkurni o‘stirish metodikasiga o‘tishimiz zarur.

Men ishonamanki, Andijon viloyati pedagogik mahorat markazi bugun nafaqat ma’ruzalar tinglanadigan maskan, balki butun respublikamiz ta’lim amaliyoti uchun ishchi xulosalar va innovatsion metodik tavsiyalar ishlab chiqadigan **“jonli ilmiy laboratoriya”** vazifasini o‘taydi.

**Andijon viloyati pedagogik mahorat markazi direktori,
Turg‘unov Tursunali Tolibjonovich**

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
darslarining sifatini oshiradi hamda o‘quvchilarni kelajak hayotga tayyorlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020
2. “Tarbiya” fanini o‘qitish konsepsiyasi.
3. Musurmonova O. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
4. Tolipov O., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent, 2017.
5. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent, 2021.

1946–1990 YILLARDA O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA PEDAGOGIK KADRLAR TAYYORLASHDAGI ASOSIY MUOMMO VA RIVOJLANISH JARAYONI

Dilnoza Axmadjonova,
Andijon viloyati Pedagogik Mahorat markazi o‘qituvchisi, mustaqil tadqiqotchi, dilnozaaxmadjonova204@gmail.com

Annotatsiya : Maqola 1946–1990 yillarda O‘rta Osiyo va O‘zbekistondagi oliy ta’lim muassasalarida pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonining asosiy bosqichlari, metodik asoslari va natijalarini tahlil qiladi. Izlanishda milliy va xalqaro ilmiy manbalarga tayanilgan holda, o‘qituvchi shaxsining salohiyati, amaliyot bilan bog‘liqlik va pedagogika faoliyati o‘zaro bog‘lanib talqin etilgan.

Kalit so‘zlar : oliy ta’lim, o‘qituvchi tayyorlash, metodika, loybaratoriya, amaliyot, maorif, tarix

Аннотация: В статье анализируются основные этапы, методические основы и результаты процесса подготовки педагогических кадров в высших учебных заведениях Центральной Азии и Узбекистана в 1946–1990 годах. Представлены результаты исследования, основанного на национальных и международных научных источниках, и взаимосвязанные интерпретации потенциала личности преподавателя, его связи с практикой и педагогической деятельностью.

Ключевые слова: высшее образование, подготовка учителей, методология, лаборатория, практика, образование, история

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Abstract: The article analyzes the main stages, methodological foundations and results of the process of training pedagogical personnel in higher educational institutions of Central Asia and Uzbekistan in 1946–1990. The research, based on national and international scientific sources, interrelated interpretations of the potential of the teacher's personality, connection with practice and pedagogical activity are presented.

Keywords: higher education, teacher training, methodology, laboratory, practice, education, history

1946–1990 yillar oliy ta’lim tizimi uchun qayta tiklanish, sanoat rivojlanish va bilimlar iqtisodiyotiga o‘tish bosqichlarida o‘qituvchi kadrlarni tayyorlashga bo‘lgan ehtiyoj keskin o‘sishi bilan asoslanadi. Urushdan keyingi qayta tiklanish sharoitida oliy ta’lim tizimi va aynan pedagogik institutlarda kafedralar tarmog‘i kengaydi, malaka almashinuvi va pedagogik amaliyotning hajmi oshdi, o‘quv rejalarida umumpedagogik, psixologiya va maxsus metodik fanlar o‘rtasidagi muvozanat izlandi. Mazkur davrning tarixiy manzarasida “pedagogik fanning rivoji ta’lim amaliyoti bilan uzviy aloqada kichadi”, degan yondashuv ustuvor bo‘ldi.

Pedagogika sohasini rivojlantirish maqsadida joylarda bir qancha oliy ta’lim institutlari ochildi, xususan, 1949-yilda Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika instituti, 1951-yilda Farg‘ona davlat pedagogika institutida oliy ma’lumotli jismoniy tarbiya o‘qituvchilarini tayyorlaydigan fakultetlar tashkil etildi. 1955-yilda Toshkent Fizkultura instituti, 60-yillarda Termiz, Sirdaryo, Toshkent viloyat pedagogika institutlari, Andijon tillar pedagogika institute, Toshkent rus tili va adabiyoti pedagogika institutlari o‘z faoliyatini boshladi. Shuningdek, yangi fakultetlar, viloyatlarda yirik pedagogik oliy o‘quv yurtlarning filiallari ochildi.

Lekin bu davrda asosan o‘qitish tizimi to‘liq ruslashtirish asosida rivojlangan. Bunga asos qilib biz RSFSR Ukrainadagi pedinstitutlarda rus tili va adabiyoti fakultetlariga O‘zbekistondan ko‘plab talabalarning qabul qilinishi va o‘qitilishi ham buni isbotlashi mumkin. Bundan tashqari oliy o‘quv yurtlarida o‘qitiladigan fanlarning o‘quv dasturlari Maskvada tayyorlanib, O‘zbekiston sharoitiga moslashtirilardi va u batamom mustamlakachi sovetlar manfaatiga xizmat qilar edi.

XX asrning 50-yillarning ikkinchi yari va 60-yillarda ustoz va pedagoglarni obro‘-e’tibori tushib ketdi. Xususan bu hol 70-80-yillarda keskin tus oldi. 1987-yil may oyida bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston o‘qituvchilarining VII

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

syezdida keying ikki yil davomida 23 mingga yaqin o‘qituvchi o‘z ishini tashlab ketganligi ta’kidlandi. Yosh yigit – qizlar o‘rtasida pedagogika kasbiga qiziqish havasi so‘nib ketdi. Buni, shu fakt isbotlaydiki, o‘zlari pedagogik kasbi bo‘yicha o‘qishga kirgan bo‘lsalarda, Qarshi, Sirdaryo, Termiz, Xorazm va boshqa joylardagi pedagogic institutlarning 20 foiz birinchi kurs talabalari bilan o‘tkazilgan savol-javoblarda tasodifan mazkur kasbni tanlaganliklarini bildirganlar. Beshinchi kursda esa talabalarining 30 foizdan ko‘prog‘i pedagog bo‘lib ishlashni xohlamaymiz deb javob qaytarganlar. Termiz, Qarshi (1983-1987-yillar), Farg‘ona, Xorazm (1984-1988-yillar), Sirdaryo, Respublika rus tili va adabiyoti pedagogic institute (1984-1989-yillar)ni bitiruvchi kurs talabalaridan 40 foizi boshqa tashkilotlarda mehnat qilishni xohlaydi, 46,4 foizi esa o‘z ixtisosidan ko‘ngli qolgan. Yettita pedagogika oliy o‘quv yurtlari talabalarining 31 foizi ota-onalar maslahati bilan (1986-yil) pedagoglik kasbini tanlagan. O‘zi tanlagan kasb-hunarga mehr-havas va qiziqish bo‘lmagach, tayyorlanayotgan kadrlar sifat darajasi ham paslab boraveradi. Jizzax, Qarshi, Buxoro pedagogika institutlari bitiruvchilari bilan dastur hajmida yozma ish olinganda ularning teng yarmi qoniqarsiz baho olgan. Farg‘ona institutini bitirib, maktabda matematikadan dars bergan 100 nafar o‘qituvchidan maktab dasturi hajmida yozma ish olinganda ularning 80 foizi, Jizzaxda esa 1988-1989-o‘quv yilida 60 nafar o‘qituvchining hammasi qoniqarsiz baho olgan.

Oliy o‘quv yurtlarida o‘qituvchilar obro‘sining tushib ketishiga olib kelgan omillar:

1. Moddiy omil bo‘lib, 50-yillardan e’tiboran o‘qituvchilik va pedagoglik kasbiga nisbatan sovetlar hukumatining munosabati salbiy tomonga keskin o‘zgardi, ularning mehnatiga to‘lanadigan haq jiddiy kamaytiriladi.

2. Moddiy ishlab chiqarish birinchi darajali vazifa degan bahonada va ta’limni ishlab chiqarish bilan bog‘lab olib boorish degan bahona asosida maktab va oliy o‘quv yurtlarida ta’lim-tarbiya bo‘shashib ketdi, u ikkinchi rejaga surib qo‘yildi. Oliy o‘quv yurtlarining talabalari bir necha oylab paxtani yagonalash, qator oralariga ishlov berish, terim mavsumiga va chorva uchun yem-hashak tayyorlash kabi ishlarga surunkali safarbar qilindilar.

3. O‘qituvchi-pedagoglar mehnatiga munosib haq to‘lanmaslik va moddiy yetishmovchilik maktablar va oliy o‘quv yurtlarida tamagirlik illatini keltirib chiqardi. Bu hol o‘z navbatida ildiz otib, har qanday jamiyatni ham ichidan yemiruvchi, poraxo‘rlik deb atalmish vaboni gazak otishiga sabab bo‘ldi.

“O‘quvchilarda XXI asr ko‘nikmalarini shakllantirishda ijtimoiy-gumanitar fanlarning ahamiyati” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Sovetlar hukumati oliy o‘quv yurtlaridagi ta’lim-tarbiya jarayonida buyuk millatchilik siyosatini avjiga mindirdi, ruslashtirish siyosatini yuritdi. Rus tilini o‘rganish uchun ajratilgan soatlar bir necha barobar oshirilib, ta’limning barcha tizimlarida bu tilni o‘rganish majburiy qilib qo‘yildi.

Lekin bu davrda Oliy ta’limning pedagogika yo‘nalishida bir qancha yutuqlarga ham erishildi. Xususan, milliy metodik maktabda esa o‘qituvchi shaxsini tarbiyalash masalasi keng yoritildi. Bu esa o‘qituvchining bilim va ko‘nikmalari bilan cheklanmaydigan, balki qadriyatlar, kasbiy etika, ma’naviy mas’uliyat kabi komponentlarini ham nazarda tutuvchi keng qamrovli yondashuvni talab qildi. Shuning uchun 1970-yillardan boshlab pedagogik etika, psixologik xizmat, tarbiya metodikasi yo‘nalishlari kuchaytirildi, talabalarning ma’naviy-ma’rifiy ishlari shakllandi va bitiruv malakaviy ishlarida sinfdan tashqari ta’lim loyihalari muhim o‘rin egalladi. Shu bilan birga, metodik-amaliy tayyorgarlik va ilmiy-taxliliy kompetensiyalar o‘rtasidagi muvozanatni saqlash uchun bitiruvchilarga o‘qitish, keys tahlil va loyihaviy ishlash kabi faol metodlar keng joriy etildi.

Tarixiy natijalar nuqtai nazaridan, 1946–1990 yillarda pedagogik kadrlar tayyorlash tizimi bir necha kamchilik va xatolar bilan birgalikda, ayrim jihatlarida rivojlandi: birinchidan, fanlar integratsiyasi va metodik yondashuvlar hisobiga dars sifati oshdi; ikkinchidan, ishlab chiqarish va maktab amaliyoti bilan bog‘liqlik kuchaydi; uchinchidan, o‘qituvchi shaxsining rivojlanishiga qaratilgan odatiy va hamkorlik kompetensiyalar tizimga kiritildi.

Mazkur tarixiy tajriba bugungi kunda ham — raqamli ta’lim, kompetensiyaviy yondashuv va o‘quv dasturlarining moslashuvchanligi talabi sharoitida — o‘z dolzarbligini yo‘qotmaganini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Piskunov A. I. Istoriya pedagogiki. — Moskva: Prosveshcheniye, 1981.
2. Tursunov I. Xalq ta’limining dolzarb muommolari.- T.: “O‘qituvchi”, 1990.
3. Usmonov Q , Sodiqov M , O‘zbekiston tarixi (1917-1991-yillar) – T.: “Sharq”, 2014.
4. Shamsutdinov R, Karimov Sh , Vatan tarixi (O‘zbekiston sovet mustamlakachiligi davrida) – T.: “Sharq” , 2010.